

Velký požár Malé Strany a Hradčan roku 1541

František Záruba

Nad středověkými a novověkými městy se vždy vznášelo zvýšené nebezpečí pohrom, jako byly epidemie nebo oheň. Velká koncentrace domů a lidí ve městech často dodávala těmto katastrofám takřka apokalyptický rozměr. Jedinou prevencí i obranou často bývaly jen modlitby k Bohu a vybraným svatým.

Bezpochyby trvalou hrozbu představoval oheň. Požáry jednotlivých domů mohly kdykoliv přerůst v požár celé čtvrtě nebo celého města. Jeden z nejničivějších požárů zažila Praha v létě 1541. Jeho podrobný popis nám přinesl Václav Hájek z Libočan ve spisu „*O nešťastné příhodě, kteráž se stala skrze oheň v Menším Městě pražském a na hradě svatého Václava i na Hradčanech léta 1541*“.

Popis požáru Hájek začíná těmito slovy: „*Léta páně tisícího pětistého čtyřicátého prvního ve čtvrtek v oktávě Nanebevstoupení pána Krista (2. června). Jinak ten čtvrtek před slavností Ducha svatého bylo velmi velké horko a sucho nad obyčej. Tu mezi devatenáctou a dvacátou hodinou (zhruba ve 3 hodiny odpoledne našeho času) vyšel oheň v Menším Městě pražském z domu, který slove Bašta ...*“ První požár spatřili dva pokrývači na sousední Malostranské radnici, hořet začalo při zadním komíně od kuchyně. Z počátku se vzniklý požár snažilo uhasit služebnictvo domu, ale bylo to nad jejich síly. Oheň se rychle vymkl kontrole a přeskočil na sousední domy. Požár podporovaný zrádným větrem poté velmi rychle pokračoval severním a západním směrem. Brzy se oheň dostal také k Pražskému hradu, kde první zachvátil pavlače a bašty parkánu, poté vzplál krov kaple Všech svatých a sousední Starý královský palác. Ušetřena nezůstala ani katedrála sv. Víta, zvláště těžce poškozena byla její nedokončená západní část, zatímco chór přežil. Nakonec Pražský hrad vyhořel celý. Požár pokračoval současně na Hradčany. Během dvou hodin vzplálo 155 domů na Malé straně, 42 domů na Hradčanech a zemřelo více jak 50 lidí.

Jaký byl dobový pohled na obdobná neštěstí, opět přináší Hájek z Libočan: „*Co by za příčinu takové příhody býti mělo, toho vyhledati nemíním, než že zvláště pro hříchy lidské, takové přišlo na lidi Božské dopuštění, protože slušné jest, aby jiní všichni, kdož toto žalostivé sepsání čísti budou, našli příhodu ztrestanou, svých životů polepšili, Pána Boha svého a jeho přísného hněvu, aby na sebe nevzbudili, a v též osidlo nevhodili. Ale raději milosti jeho svaté, s upřímnými srdci sloužíce, prosili, aby jich od téhož ohně častého a také věčného ráčil zachovati navěky.*“

1 | Cestovní album falckraběte Ottheinricha, 1536.

Pražský hrad a Malá strana je zde vzácně zachycena krátce před požárem roku 1541. Zobrazení sice není v řadě detailů věrné, ale i tak dokládá, jak moc se po požáru proměnila silueta Pražského hradu.

2 | Michael Peterle a Jan Kozel, Praga Bohemiae Metropolis accuratissime expressa, 1562.

Bohužel žádná dobová veduta nezachytila Prahu krátce po požáru 1541. Nejblíže je až veduta Michaela Peterleho a Jana Kozla, která zobrazuje obnovené město již v renesančním hávu. Jedinou připomínkou požáru je tak opuštěná kaple Všech svatých na Pražském hradě.